

MORFOMETRIA AVENULUI DIN HOANCA URZICARULUI (MUNȚII BIHOR)

Liviu Vălenaș, Petru Brijan,
Horia Mitrofan, Nicolae Sasu,
Nicolae Stoica - Negulescu

Avenul din Hoanca Urzicarului se află situat în bazinul Văii Galbena (Munții Bihor), mai precis în bazinul Văii Luncșoara, la altitudinea absolută de 1170 m, cu 40 m sub cumpăna de apă Arișul Mare-Crișul Negru.

Cavitatarea a fost reperată în mai 1977 de BRIJAN PETRU. În septembrie¹⁹⁷⁷ (în cea de a treia explorare consecutivă) o echipă a cercului de speologie "Speodava" din orașul Dr. Petru Groza, condusă tot de BRIJAN P. atinge cota minimă a avenului, de -286m (apreciată la aceea dată la -317 m, ulterior la -322 m). În 1978, 1979 și 1980 același cerc explorează Galeria Gururilor și etajul superior al Galeriei Cristalelor. Dezvoltarea explorată a cavității atinge în prima jumătate a anului 1980 aprox. 800 m.

Tinând cont de interesul major legat de Avenul din Hoanca Urzicarului, Comisia Centrală de Speologie Sportivă a efectuat prima acțiune de omologare CCSS tocmai în această cavitate. Acțiunea, întreprinsă în colaborare deplină cu Cercul de Speologie "Speodava", a avut loc în cadrul a două ședințe de explorare-cartare, cu o durată de 18 și respectiv 12 ore, în septembrie-octombrie 1980. Coautorii lucrării de față au format și componența echipelor de explorare. Cu prilejul explorărilor tutelate de CCSS a fost traversat în premieră lacul-sifon de la -286 m, a fost descoperit și explorat

etajul inferior al Galeriei Cristalelor, dezvoltarea Avenului din Hoanca Urzicarului atingând 1.106 m. In august 1981 VALENAS L. împreună cu doi speologi polonezi de la Z.K.T.J. forțează două strîmtori pe afluentul de la -284 m, atingînd terminusul lui, dezvoltarea avenului trecînd la 1.125 m.

Morfologia cavității este tipică pentru un aven de tip **alpin**, cu o dezvoltare redusă pe orizontală. De la o intrare modestă, de versant, de 1/2,5 m, după o verticală de 5 m, la cota de -8 m începe un mare à pic, de 85 m, cu o secțiune medie de 5/4 m. La baza lui (-93 m) se poate parcurge o galerie pe diaclază ascendentă (Galeria Jderilor), terminată net la -67 m. Revenind la -93 m, galeria principală continuă descendent, cu aspect de topogan puternic înclinat. La -114 m debușează în tavan P 34, care pornește paralel din P 85. Tot la -114 m galeria este fragmentată de o verticală negativă de 5 m. După alte verticale, de 2 m, 6 m și 9 m, la -172 m o verticală absolută de 28 m (al doilea puț al avenului) dă acces la -200 m în Sala Goliat, de fapt o lărgire datorată verticalei respective. Spre vest pornește descendent Galeria Gururilor, cu frumoase bazine sece. Galeria se termină net la -254 m cu un puț de 9 m în fund de sac. Spre est pornește Galeria Cristalelor, dezvoltată pe trei nivele, din care două principale. Nivelul superior, ascendent, atinge în tavanul unei săli mai mari -202 m, în timp ce nivelul inferior, activ, după mai multe verticale (7 m, 7 m, 3 m, 3 m, 5 m, 3 m, 9 m, 2 m și respectiv 6 m) se termină cu un sifon impenetrabil la -267 m. Pentru a atinge acest terminus, între verticalele de 3 m și 9 m au fost lărgite cu dalta și ciocanul două strîmtori, din care ultima nu a permis decît trecerea unui singur speolog (SASU N.).

Revenind din nou în Sala Goliat, ramura principală a Avenului din Hoanca Urzicarului, galeria se continuă în pantă descen-

dentă de la cota de -200 m pînă la sifonul terminal de la -286 m, cu excepția a două verticale mai mari, de 7 m și respectiv 10 m. La -286 m apare un lac de sifon, lung de 8 m, lat de 2,4 m și adînc (sondat) de 2,6 m, cu nivel constant. Traversarea lacului cu o barcă pneumatică a permis descoperirea unei galerii orizontale, înfundată însă cu argilă după 10 m. Înainte de lacul de sifon de la -286 m, la -284 m se poate parcurge o galerie afluentă, explorată pe o lungime de 52 m pînă la un orificiu centimetric din care apare cursul de apă. Pentru a ajunge aici, în 1981 au fost sparte două strîmtori.

Denivelarea Avenului din Hoanca Urzicarului este de 288m (-286;+2), cea mai mare denivelare a Munților Bihor și a 3-a din România (în intervalul septembrie 1977-octombrie 1980 avenul a deținut locul II în țară, în topul denivelărilor). Dezvoltarea topografiată și explorată este de 1.125 m, iar extensia de numai 140 m.

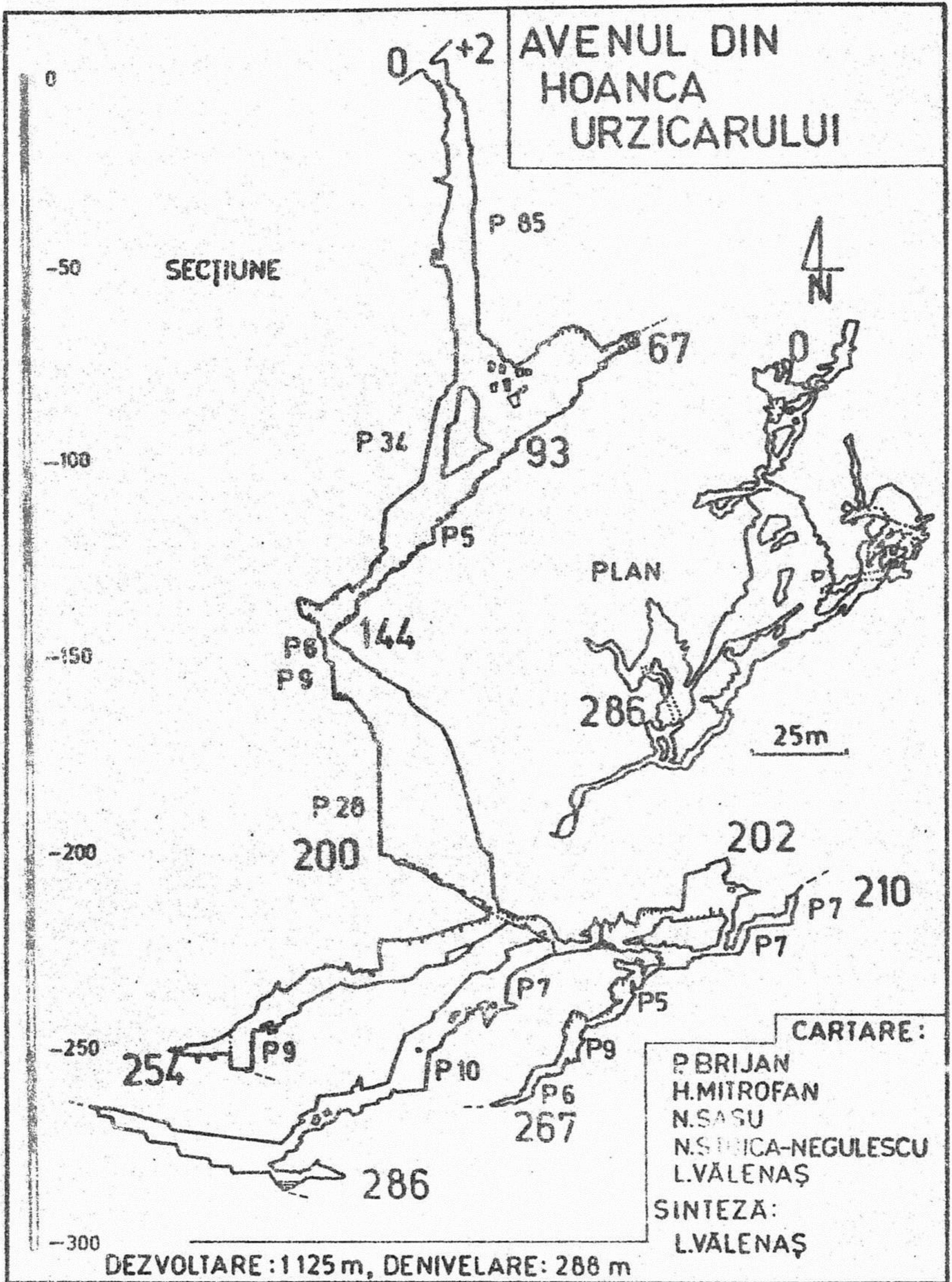
Hidrologia avenului este formată dintr-un mic (ca debit) activ principal, care vine din Galeria Jderilor și dispăre în lacul-sifon de la -286 m. Debitul acestui curs este sub 1 l/s. La -284 m el primește confluența unui afluent lung de 52 m, dar net superior ca debit (aprox. 5 l/s). Etajul inferior al Galeriei Cristalelor prezintă, între cotele de -210 m și 267 m un activ independent, cu debit infim. Tot un activ independent (și tot cu un debit infim) este un foarte mic curs din sectorul terminal al Galeriei Gururilor și care dispăre în P 9. Originea acestor cursuri de apă trebuie căutată exclusiv în apa de percolație infiltrată în subteran în apropierea limitei între calcare și necarstificabil, după cum o dovedesc clar galeții cuarțitici din aven.

Faptul că trei cursuri de apă subterane dispar independent, prin trei sifoane diferite, între cotele de -254 m și -286 m,

nu pare a încuraja ideea unei curgeri vadoase după aceste sifoane. Deocamdată resurgența Avenului den Doanca Urzicarului nu ne este cunoscută. Putem însă să rezumăm doar la două aceste resurgențe: fie Izbul Păulesei (570 m alt.) în bazinul Galbenei, fie Izvorul Crișului Negru (685 m alt.) în bazinul Crișului Băița. Potențialul mare de denivelare încă existent trebuie să determine forțarea cu ajutorul scafandrilor autonomi a sifonului terminal de la -286 m. Oricum cei 600 m între intrerea în aven și Izbul Păulesei nu sînt de neglijat!

Din punct de vedere geologic intrarea avenului se dezvoltă în calcare cretacice, ale autohtonului de Bihor. Ținînd cont că avenul reprezintă în fapt o secțiune naturală pe o adîncime de 288 m, ar fi foarte tentant să se efectueze pe viitor un studiu stratigrafic, pentru a urmări eventualele schimbări de facies.

Deși nu face obiectul lucrării de față, vom încerca să dăm cîteva detalii tehnice privind explorarea Avenului din Hoanca Urzicarului. În general toate turele de explorare (integral cele din 1980-1981) s-au efectuat în metoda tehnicii speologice alpine. Echipele au fost reduse numeric (3-4 speologi), din 1980 utilizîndu-se exclusiv corzi statice (tăiate la dimensiunile verticalelor din aven), coborînd pe coborîtoare cu role și urcînd cu blocatoare ("Gibbs" sau "Jumar"). Pentru P 85 și P 28 au fost efectuate amara-je artificiale în două puncte, prin spituri cu plăcuțe. În special P 85 a fost excelent fracționat de Brijan P. care a plantat aici 6 spituri, efectuînd trei fracționări ale marelui puț. S-a realizat eliminarea supărătoare a frecării cozii de rocă și posibilitatea ca trei speologi să urce concomitent în P 85. Totuși, faptul că P 85 nu a fost curățit corespunzător, face puțin dezagreabilă atacarea lui. Au fost utilizați saci speologici "Petzl" pentru transportul

materialelor, salopete de plastic, mănuși de cauciuc, ecleraj frontal eficient. Pentru explorarea avenului nu s-a apelat niciodată la un bivouac subteran, iar introducerea unui telefon s-a dovedit total nepractică. Indiferent de părerile unora, Avenul din Hoanca Urzicarului a constituit în istoria speologiei românești o "lecție de tehnică modernă"!

résumé

La morphométrie de l'aven de Hoanca Urzicarului

Il s'agit d'un aven amplanté dans le bassin de Galbena (le tronçon appelé Luncșoara), à l'altitude 1170 m, creusé dans les calcaires du crétacé de l'Autochtone de Bihor. Découvert en mai 1977 par P. Brijan, il a été exploré par le club de celui-ci ("Speo-dava" de Dr. Petru Groza) jusqu'à un lac, pour lequel la cote -317 a été annoncée (septembre 1977). Deux équipes de la Commission Centrale de Spéologie Sportive ont homologué la topographie de l'aven et ont poussé l'exploration de toutes les branches jusqu'à des siphons ou des terminus impénétrables (septembre et octobre 1980).

L'aven débute par un P 5, suivi d'un P 85, de bouchant dans une galerie temporairement active, fortement déclive, entrecoupé par P 5, P 6, P 9 et P 28, qui atteint la salle Goliath. D'ici trois branches se développent: Galerie des Gours, terminé par un P 9 bouché (-254 m); Galerie des Cristaux, comprenant trois étages, dont le plus bas, actif, entrecoupé par P 7, P 7, P 5, P 9 et P 6 est terminé en siphon impénétrable (-267 m); Galerie Principale, temporairement active, entrecoupé par P 7 et P 10 et terminé par le lac, dont la cote a été ramené à -286 m et qui s'est avéré un siphon, sondé sur 2,6 m, mais pas plongé. À -284 m la Galerie Principale reçoit le plus important actif de l'aven (5 l/s env.), provenant d'une galerie

longue de 52 m.

La dénivelée de l'aven s'établit à 288 m (-286;+2) la plus grande pour le moment des M^{ts} Bihor et la 2-ème de Roumanie jusqu'en octobre 1980, quand elle été surpassée par celle de l'aven de Stanu Fonci (M^{ts} Pădurea Craiului). Le développement a atteint 1125 m, pour une extension horizontale de 140 m. Les resurgences probables sont Izbucul Păulesei (570 m altitude) dans le bassin de Galbena ou Izvorul Crişului (685 m altitude) dans le bassin de Crişul-Băiţa.

L'aven a été équipé par P. Brijan pour les techniques alpines: amarrages aux spits, deux fractionnements sur le P 85. On n'a jamais bivouaqué de dans (la durée des deux raids de la C.C.S.S. a été 18 et 12 heures respectivement). Les dezobstructions dans la roche et la navigation en canot à grande profondeur s'ajoutent à soutenir l'avis que pour l'histoire de la jeune spéologie roumaine l'exploration de l'aven a été une "leçon de technique moderne",

BIBLIOGRAFIE

BRIJAN P., 1978 - Avenul Independenţa din Hoanca Urzicarului,
Buletinul Informativ CCSS/FRTA, nr.2, p.20-23,
Bucureşti.